

I SIMPOSI

COLOM
I LA DESCOBERTA D'AMÈRICA

L'ADN dels escrits de Colom

Lluís de Yzaguirre i Maura

Barcelona, 15 d'octubre de 2026

L'ADN dels escrits de Colom

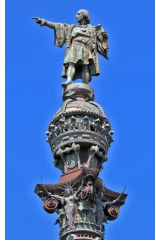

Lluís de Yzaguirre i Maura
Membre corresponent de la
Secció Filològica de
l'**Institut d'Estudis Catalans**
lluis@deyzaguirre.cat

Sumari

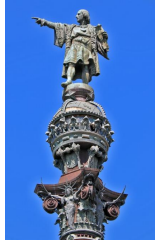

- Propòsit
- Precedents
- Assoliments
- La metodologia lexicomètrica
- Conclusions

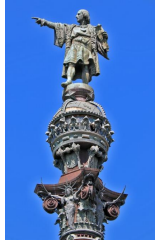

Propòsit (1)

Em proposo mostrar-vos els treballs que he fet els darrers 25 anys per a avaluar la possibilitat que les discrepàncies entre els escrits autògrafs de **Cristòfor Colom** i els usos coetanis castellans es deguin al fet que la seva **llengua materna hagués estat el català** i siguin interferències.

Propòsit (2)

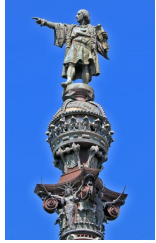

Això inclourà una justificació i introducció sumària de la **metodologia lexicomètrica** que vaig aplicar.

També apuntaré els meus dubtes metodològics sobre les **transcripcions dels escrits** que se'm van facilitar.

Propòsit (3)

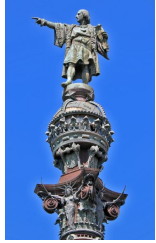

Finalment, us facilitaré **vies per a falsar o corroborar les meves conclusions**.

Això implicarà donar-vos accés als escrits de presentacions anteriors d'aquestes recerques.

Precedents (1)

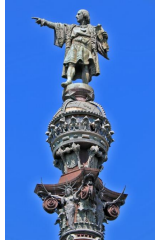

"The feuding tombs of Christopher Columbus".

A les darreries del segle XX, **Discovery Channel** (DC), un canal de TV via cable de Warner Bross, va promoure un documental ficcionat sobre l'origen de Cristòfor Colom que incorporava l'estudi de l'**ADN dels ossos suposadament de Colom** conservats en indrets controvertits.

Precedents (2)

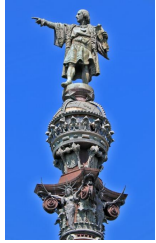

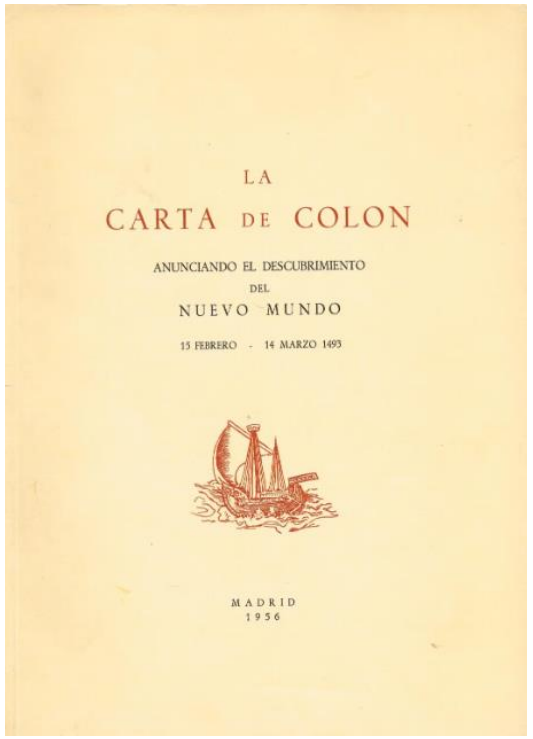

Quan els resultats promesos no arribaven al ritme habitual en la producció d'aquest tipus de realitzacions, l'empresa que intermediava a l'estat espanyol per a DC (la productora valenciana *Tráfico de Ideas*) va mirar de complementar-ho i es va interessar pels **escrits de Colom**...

Precedents (3)

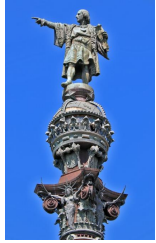

S'hi van interessar tant des d'un punt de vista paleogràfic com estrictament filològic i van contactar amb el **Centre d'Estudis Colombins** d'Òmnium Cultural, que tenia de president en Joaquim Arenas i en Francesc Albardaner de vicepresident.

Centre d'Estudis Colombins

Precedents (4)

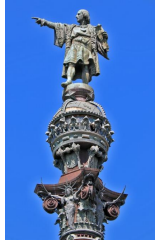

Ells es van encarregar de demanar-me si podria aportar-hi quelcom que satisfés el requisit de DC de veure aplicats mètodes moderns a enigmes antics.

Precedents (5)

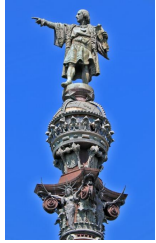

Joaquim Arenas †

Francesc Albardaner †

Avui em dol no poder-los tenir aquí entre nosaltres.

Precedents (6)

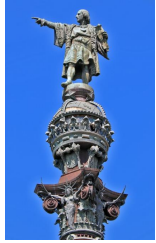

La lectura dels treballs precedents favorables a una **hipòtesi catalana** em va fer observar que majoritàriament es basaven en observacions sobre l'ús de mots, de topònims o de construccions sintàctiques suposadament catalanes, i que **ningú no havia explorat aspectes fonològics.**

Precedents (7)

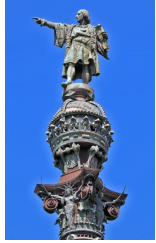

Doncs, vaig partir de l'axioma gens qüestionat en el món acadèmic que **el castellà no era la llengua materna (L_1) de Colom** i vaig plantejar la hipòtesi que l'anàlisi lexicomètrica de les peculiaritats del castellà dels **escrits reputats com a autògrafs de Colom** (concebudes com a interferències de la seva L1) ens podria aportar indicis sobre la seva llengua materna.

Precedents (8)

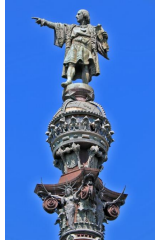

Tot aquest plantejament es troba desenvolupat a **De Yzaguirre (2006a)**. He titulat metafòricament aquesta ponència ***L'ADN dels escrits de Colom*** en consonància amb el fet que el que va motivar que se'ns sol·licités l'**estudi filològic** fou justament que els resultats sobre l'ADN biològic no avançaven tan prestament com era de desitjar.

Assoliments

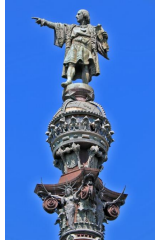

- Les publicacions que els presenten i les **conclusions**:

  1. La llengua materna de Colom **no podia ser el lígur** o genovès,

  2. Però **podria ser català oriental central**.

- *Bonus track:* **¿Són propis de Colom tots els escrits autògrafs?**

Treballs publicats

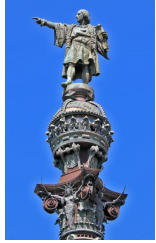

- COLUMBUS, Secrets from the Grave, https://www.imdb.com/title/tt0893320/.
- De Yzaguirre, Lluís (2006a): Aproximació lexicomètrica a les interferències de base fonològica en els escrits autògrafs de Cristòfor Colom, dins de *Consell interinsular d'Eivissa i Formentera*, "La lengua materna de Cristóbal Colón, Eivissa, 2006, Dipòsit Legal I-283-2006 (annexos 1, 2, 3).
- De Yzaguirre, Lluís (2006b): De **V**arcelona a Se**b**illa amb Cristòfor Colom , transparències de la conferència pronunciada en l'acte de commemoració del 500è aniversari del decés de Cristòfor Colom, a Barcelona, el 20 de maig del 2006, organitzat pel Centre d'Estudis Colombins (annex 1).
- De Yzaguirre, Lluís (2006c): Badava Colom?, transparències de la conferència organitzada pel Rotary Club de Barcelona, al CosmoCaixa de Barcelona, el 27 de juny del 2006, organitzada amb el Centre d'Estudis Colombins.
- De Yzaguirre, Lluís (2019): Materials de la conferència presentada a l'Ateneu Barcelonès, el 2019, organitzada pel Centre d'Estudis Colombins.

L_1 de Colom no podia ser el lígur

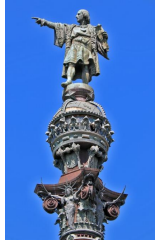

Vaig triar 4 fenòmens a observar, en què **el lígur manté la diferència que el català oriental central** ja havia eliminat (e>ə + a>ə; o>u; v>b i el grup s/ss/ç/z). Són fenòmens que es manifesten en vacil·lacions en els seus propis escrits i discrepàncies amb els usos majoritaris dels seus coetanis.

L_1 de Colom no podia ser el lígur

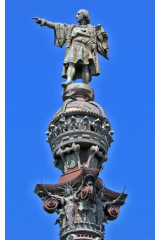

El motiu de triar aquests 4 fenòmens fou que, segons diverses autoritats en romanística, aquestes confusions eren vives al català oriental del S. XV mentre que **el lígur les desconeixia radicalment. Un parlant nadiu del lígur no hauria tingut aquestes interferències. Un català oriental, sí.**

Distribució lexicomètrica cronològica

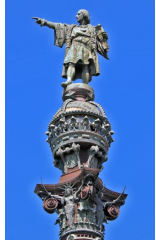

Mots com "**cavallo**" o "**havia**" que decreixen amb els anys. Predomini de la interferència.

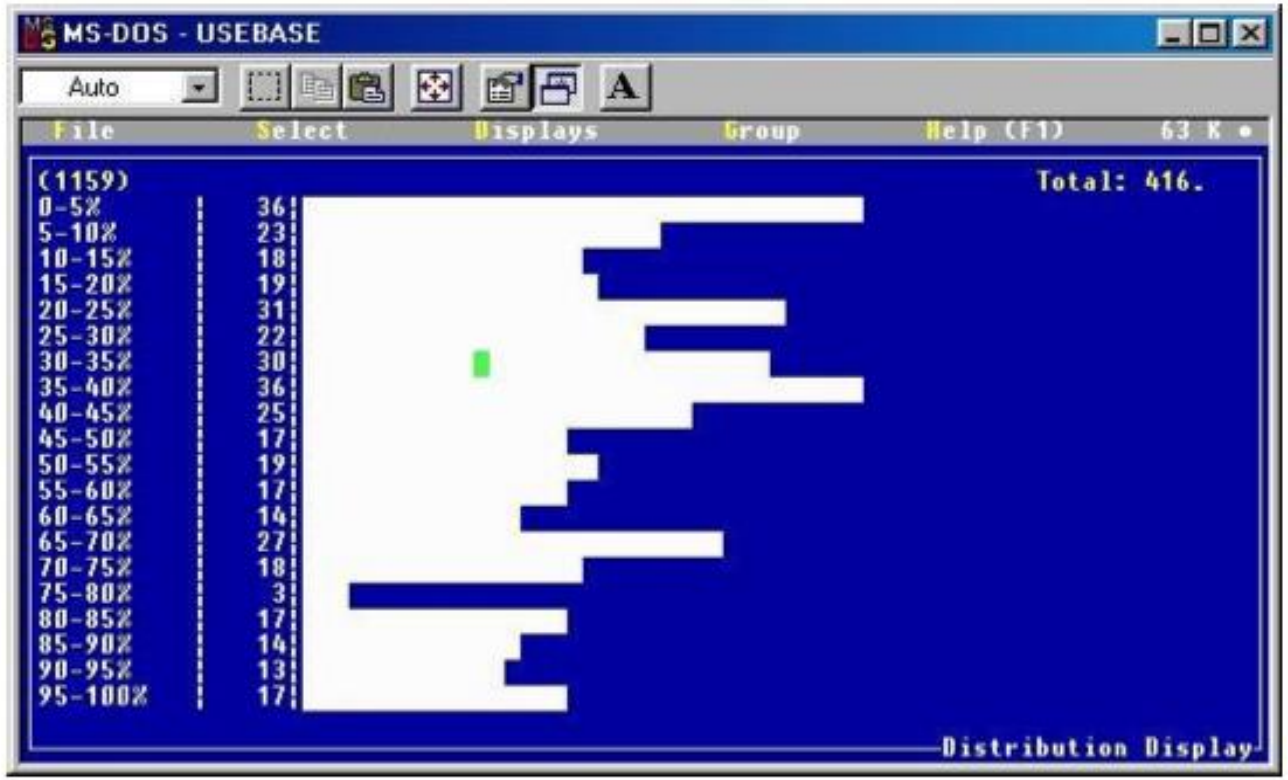

mots amb *v* on esperàvem *b*

Distribució lexicomètrica cronològica

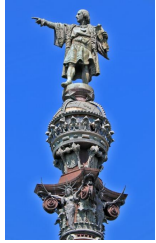

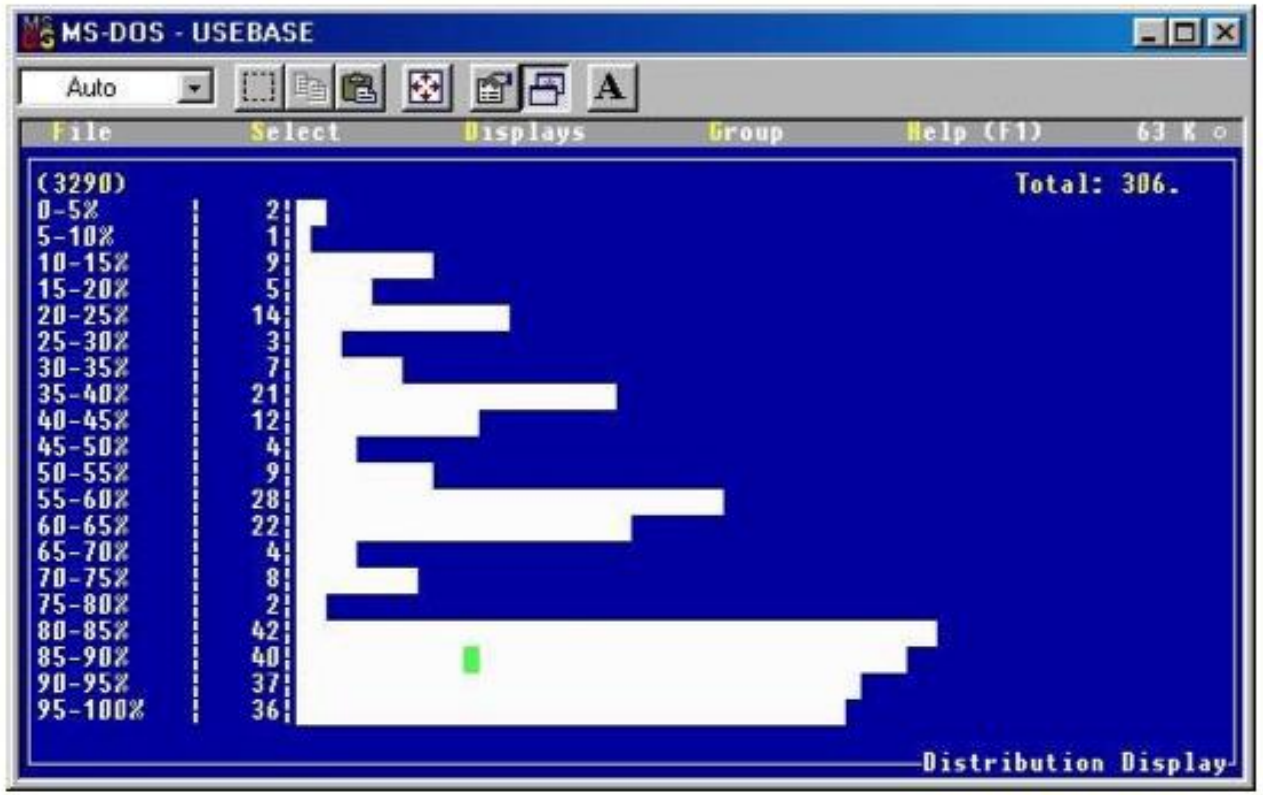

mots amb *b* on esperàvem *v*

Mots com "**Sebilla**" o "**abentura**" que creixen amb els anys. Evidencien **hipercorrecció**.

Són propis tots els escrits?

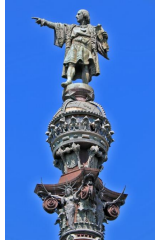

Textos autògrafs vs propis:

Hi ha dues cartes on desapareixen totes les variables estudiades.

dels mots amb interferència b/v:

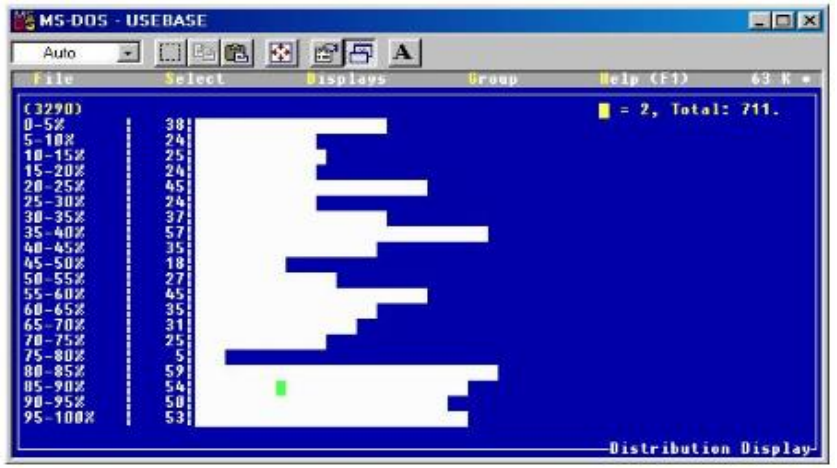

I com a segon exemple, els mots amb interferència "çe/çi" o "ç=z":

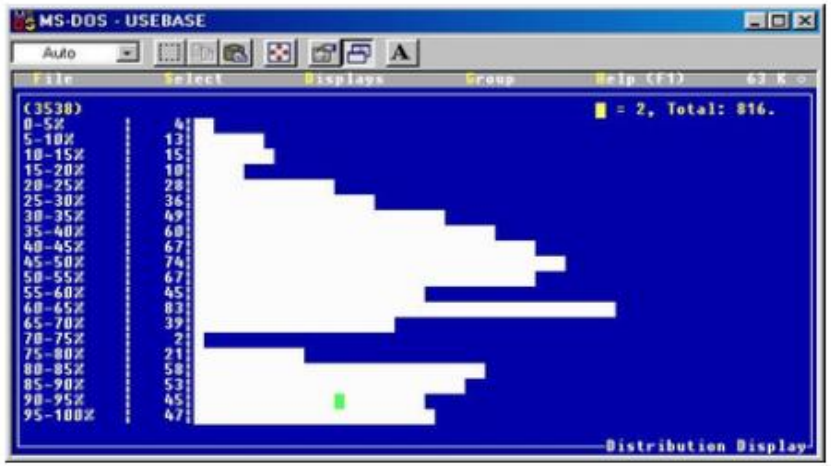

L'autora de la transcripció es reafirma que són autògrafs, però potser copiats d'un escrit encarregat a un advocat.

Qüestions de validesa (1)

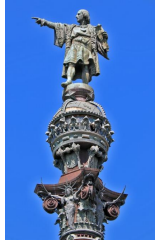

Considero **qüestionable la transcripció** que se'm va proposar. L'haurien de refer experts que no pretenguessin modernitzar-ne les grafies.

I amb el creixement del CORDE des del 2000, (10M → 250M) algunes comparatives es podrien repetir.

Però estic convençut que **els resultats encara serien més robustos**.

Qüestions de validesa (2)

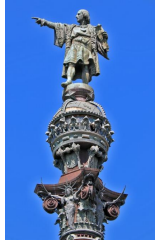

	Gènova	CORPUS
1	Señor.	Señor:
2	La	La
3	soledad	soledad
4	e_n	en
5	qu_e	que
6	nos	nos
7	habeys ||	habéis
8	desado	desado
9	no_n	non
10	se	se
11	puede	puede
12	dezir.	dezir.

habéis
habeys

pornéis
porneys

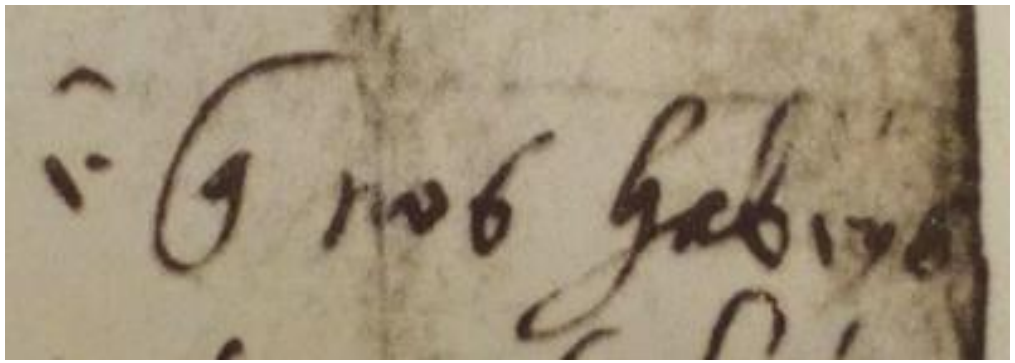

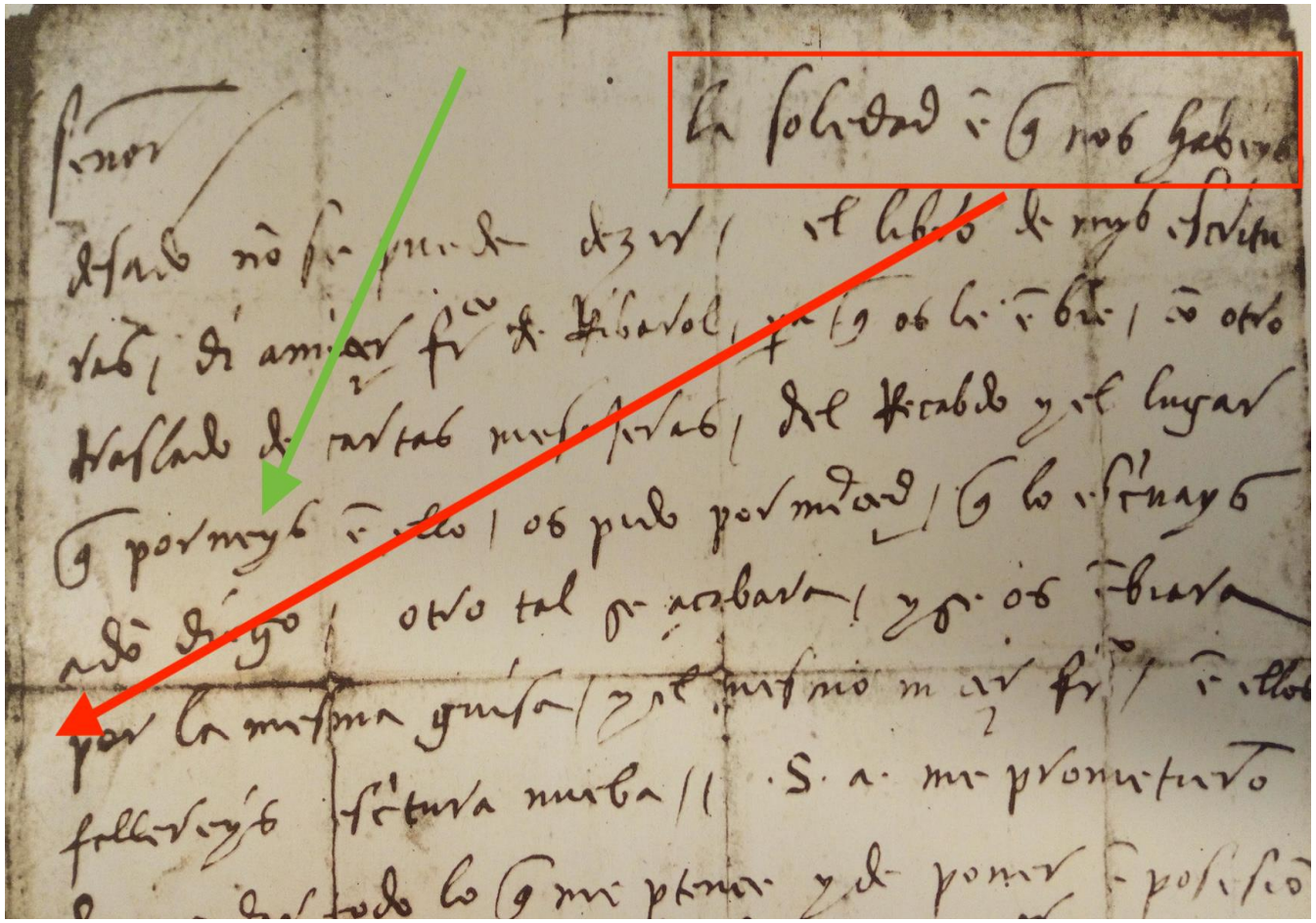

Qüestions de validesa (3)

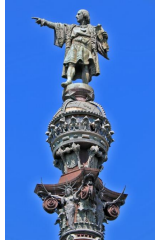

Als meus articles precedents es proposen un conjunt de maneres de falsar les meves conclusions o desautoritzar el mètode aplicat. Avui us proposaré, després de presentar breument el mètode lexicomètric, la manera de provar de **repetir els meus experiments i veure si obteniu resultats similars.**

La metodologia lexicomètrica (1)

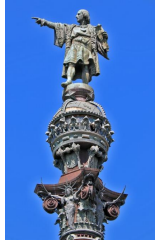

- Brunet, Étienne (2011). *Le Vocabulaire de Giraudoux*. Introduction. Céline Poudat. Ce qui compte, Champion, 2011, 978-2-7453-2225-8. ⟨hal-01575144⟩ Recuperat el 8 de juliol del 2026 de https://hal.science/hal-01575144v1/preview/02_Introduction_th%C3%A8se.pdf#page=2

- Diversos autors d'un blog col·lectiu: https://devhist.hypotheses.org/category/a-propos/les-auteurs
  - *Utiliser la lexicométrie en histoire (1) : panorama historiographique* Recuperat el 20 de juny del 2026 de https://devhist.hypotheses.org/898
  - *Utiliser la lexicométrie en histoire (2) : les aspects concrets* Recuperat el 20 de juny del 2026 de https://devhist.hypotheses.org/1068

- Labbé, Cyril i Dominique Labbé (2013). *Lexicométrie : quels outils pour les sciences humaines et sociales?* Usages de la lexicométrie en sociologie, Jun 2013, Guyancourt, France. ⟨hal-00834039⟩. Recuperat el 25 de juny del 2026 de https://hal.science/hal-00834039v1

- Leimdorfer, François et André Salem (1995) *Usages de la lexicométrie en analyse de discours* Cah. Sci. hum. 31 (7) : 131-143 Recuperat el 26 de juny del 2026 de https://horizon.documentation.ird.fr/exl-doc/pleins_textes/pleins_textes_4/sci_hum/41740.pdf

La metodologia lexicomètrica (2)

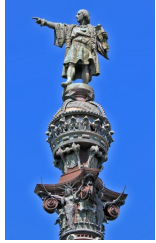

Fins a l'advenient de Windows 98 empràvem per a tots aquests treballs, entre d'altres eines, el **TACT** ***(Text Analising Computer Tools)*** de la universitat de **Toronto**, la qual va discontinuar l'aplicació quan va deixar de funcionar en aquesta versió per canvis en la gestió de CPU i memòria.

La metodologia lexicomètrica (3)

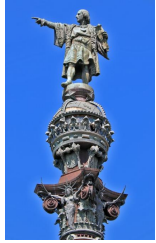

De les funcionalitats del **TACT** vaig usar sobretot l'**anàlisi de particions** (que es pot fer amb d'altres eines), que ens permet estudiar una **evolució cronològica**, d'autoria o temàtica. En el cas que m'ocupa, volem veure com els escrits de Colom evolucionen des de presentar moltes interferències fins a substituir-les per **hipercorreccions** o **acomodar-les als coetanis**.

La metodologia lexicomètrica (4)

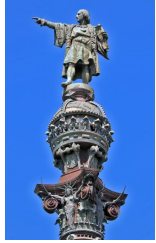

Quan se'm va acceptar l'oportunitat d'avui, vaig pensar que caldria disposar d'un substitut del TACT. Es diu **neoTACT**. ++

Obro COLOM_net.txt. amb un total de 39433 mots i **20** particions de 1971 mots.

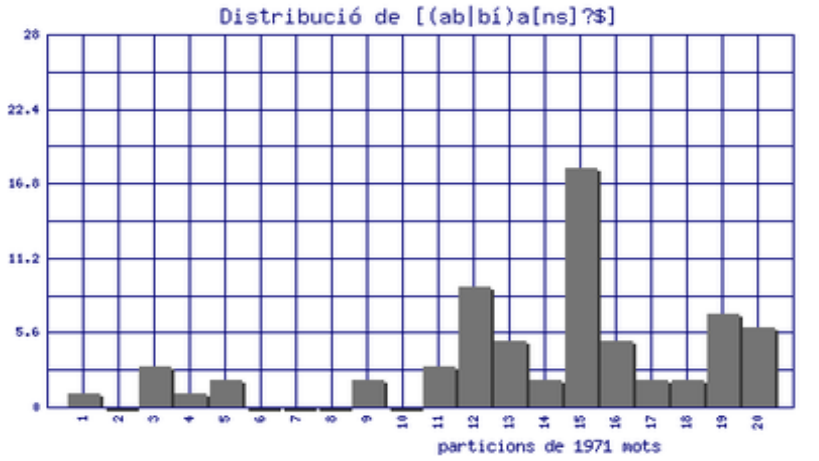

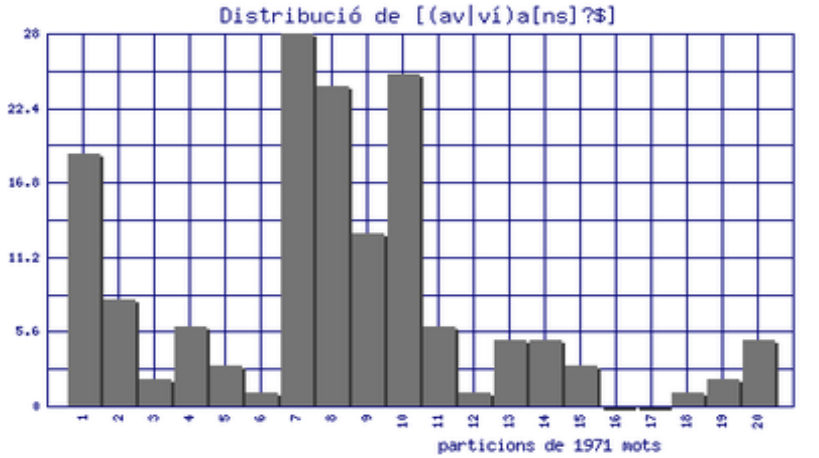

Cercat1=(ab|bí)a[ns]?$ → Total=68
Cercat2=(av|ví)a[ns]?$ → Total=157
68 + 157 = 225 / 39433

Partició	(ab|bí)a[ns]?$	(av|ví)a[ns]?$	Total
1	1	19	20
2	0	8	8
3	3	2	5
4	1	6	7
5	2	3	5
6	0	1	1
7	0	28	28
8	0	24	24
9	2	13	15
10	0	25	25
11	3	6	9
12	9	1	10
13	5	5	10
14	2	5	7
15	18	3	21
16	5	0	5
17	2	0	2
18	2	1	3
19	7	2	9
20	6	5	11

Conclusions

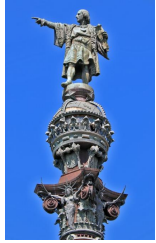

Ningú ha refutat les meves conclusions que **la llengua materna de Colom no podia ser el lígur** i que **podria ser català oriental central**, presentades fa 25 anys.

Ara, qualsevol pot provar de falsar-les i té el meu suport:

- Us facilito el **corpus i l'eina** per a explotar-lo.
- Us he facilitat accés a les meves **publicacions**.
- Us he proposat unes **lectures** per a introduir-vos en el mètode lexicomètric.

I SIMPOSI

COLOM
I LA DESCOBERTA D'AMÈRICA

Lluís De Yzaguirre

lluis@deyzaguirre.cat

Lluís de Yzaguirre i Maura